

บทที่ 3

การเรียนรู้ทางการเมืองของเยาวชนไทย : ความสนใจทางการเมือง

ในบทนี้จะได้ทำการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความสนใจทางการเมืองของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร โดยจะพิจารณาแยกเป็นความสนใจทางการเมืองโดยส่วนรวม จะจำแนกตามตัวแปร คือ เพศ ระดับการศึกษา สัมฤทธิ์ทางการเรียน และฐานะทางเศรษฐกิจสังคมของครอบครัว นอกจากนี้ จะได้พิจารณาเป็นประเด็นย่อย ๆ เกี่ยวกับความรู้ทางการเมือง การเปิดรับข่าวสารทางการเมืองทางสื่อมวลชนต่าง ๆ การสื่อสารทางการเมืองระหว่างบุคคลในรูปของการพูดคุยถกเถียงในประเด็นเกี่ยวกับการเมือง การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในบางรูปแบบ การเข้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมการปกครองตนเองในระดับโรงเรียน และทัศนคติต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของตนเองในอนาคต

ความสนใจทางการเมือง

คงที่ได้กล่าวไว้แล้วในบทที่ 1 ว่า ในการศึกษาวิจัยนี้ให้ความสนใจเบื้องต้นไปยังความโน้มเอียงทางการเมืองพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองและความสนับสนุนต่อระบบการเมือง ถ้าพิจารณาในแง่นี้อาจกล่าวได้ว่า ความสนใจทางการเมืองเป็นปัจจัยสำคัญอันจะนำไปสู่การมีส่วนร่วมทางการเมือง เช่น บุคคลที่ไม่สนใจต่อการหาเสียงเลือกตั้ง ไม่สนใจต่อการเลือกตั้ง ก็จะไม่ไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ขณะที่บุคคลที่ติดตามเรื่องราวเกี่ยวกับกิจการและผลงานของรัฐบาลอยู่เสมอ ก็มีแนวโน้มที่จะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง

ความสนใจทางการเมืองนี้จะ เป็นพื้นฐานของความโน้มเอียงทางการเมืองอื่น ๆ เช่น ความรู้สึกมีสมรรถนะทางการเมือง ความไว้วางใจทางการเมือง ฯลฯ ตลอดจนทัศนคติ ค่านิยม ความเชื่อ และวัฒนธรรมทางการเมือง เช่น ผู้ที่มีความสนใจทางการเมืองต่ำ

มีแนวโน้มที่จะมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบไพร่ฟ้าหรือแบบคัมแคบ (subject political culture) และ parochial political culture) มากกว่าจะมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วม (participant culture)¹ ซึ่งสิ่งเหล่านี้มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมทางการเมืองแบบต่าง ๆ ของบุคคลด้วย

นอกจากความสนใจทางการเมืองจะเป็นพื้นฐานให้บุคคลเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองแล้ว ยังมีส่วนทำให้บุคคลนั้นเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองด้วยความเข้าใจถึงความหมาย ความสำคัญ และมีจุดมุ่งหมายของตนในการกระทำอันเป็นการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองนั้น ซึ่งใกล้เคียงกับลักษณะที่ แชมมวล ฮันติงตัน เรียกว่า autonomous political participation² อันเป็นสิ่งสำคัญของระบบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมที่พัฒนาแล้ว

ตารางที่ 2

ความสนใจทางการเมืองโดยเฉลี่ยของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร

ระดับความสนใจทางการเมือง	จำนวน	ร้อยละ
กลุ่มที่มีระดับความสนใจทางการเมืองสูง	66	8.48
กลุ่มที่มีระดับความสนใจทางการเมืองปานกลาง	373	47.88
กลุ่มที่มีระดับความสนใจทางการเมืองต่ำ	342	43.64
รวม	779	100

¹ รายละเอียดเกี่ยวกับวัฒนธรรมทางการเมืองทั้งสามแบบนี้ โปรดดู Gabriel A. Almond and Sidney Verba, *Op.Cit.*, p. 17 - 20.

² Samuel P. Huntington and Joan M. Nelson, No Easy Choice (Cambridge : Harward University Press, 1976), pp.7 - 10.

จากตารางที่ 2 แสดงระดับความสนใจทางการเมืองโดยเฉลี่ยของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร แสดงว่า กลุ่มนักเรียนที่มีความสนใจทางการเมืองสูง มีจำนวนน้อย เพียงร้อยละ 8.48 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด กลุ่มนักเรียนที่มีความสนใจทางการเมืองในระดับปานกลาง มีจำนวนมากที่สุด คือร้อยละ 47.88 ส่วนกลุ่มที่มีความสนใจทางการเมืองต่ำ ก็มีจำนวนมากเช่นกัน คือร้อยละ 43.64 จากข้อมูลนี้อาจกล่าวได้ว่า นักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครโดยเฉลี่ยมีความสนใจทางการเมืองในระดับปานกลาง ค่อนข้างต่ำ

ในส่วนต่อไปนี้จะได้พิจารณาข้อมูลเพื่อความสัมพันธ์ระหว่างระดับความสนใจทางการเมืองของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา กับตัวแปรต่าง ๆ คือ เพศ ระดับชั้นเรียน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และฐานะทางเศรษฐกิจสังคมของครอบครัว

ตารางที่ 3
ระดับความสนใจทางการเมือง จำแนกตามเพศ

เพศ	ระดับความสนใจทางการเมือง			รวม
	สูง	กลาง	ต่ำ	
ชาย	8.4 (36)	48.9 (209)	42.7 (182)	100 (427)
หญิง	8.6 (30)	46.3 (162)	45.1 (158)	100 (350)
เฉลี่ย	8.5 (66)	47.7 (371)	43.8 (340)	100 (777)

- ตัวเลขนอกวงเล็บแสดงจำนวนร้อยละ

- ตัวเลขในวงเล็บแสดงจำนวนเต็ม

degree of freedom = 2

observed chi-square = 0.5681

expected chi - square ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 = 5.991

cc = 0.0269

จากตารางที่ 3 ค่าไค-สแควร์ที่ได้รับต่ำกว่าค่าไค-สแควร์จากตารางที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 แสดงว่า ระดับความสนใจทางการเมืองของนักเรียนชายและนักเรียนหญิงไม่มีความแตกต่างกัน อาจสรุปได้ว่า เพศไม่มีความสัมพันธ์กับระดับความสนใจทางการเมืองของนักเรียน

ตารางที่ 4

ระดับความสนใจทางการเมืองจำแนกตามชั้นเรียน

ชั้นเรียน	ระดับความสนใจทางการเมือง			รวม
	สูง	กลาง	ต่ำ	
ม. 1	5.92 (8)	43.70 (59)	50.3 (68)	99.9 (135)
ม. 2	8.94 (11)	49.5 (51)	41.4 (51)	99.9 (123)
ม. 3	8.04 (7)	59.7 (52)	32.1 (28)	100 (87)
ม. ศ. 3	7.94 (17)	43.45 (93)	48.5 (104)	100 (214)
ม. ศ. 4	7.84 (8)	47.13 (44)	49.0 (50)	99.8 (102)
ม. ศ. 5	12.7 (15)	54.23 (64)	33.0 (39)	99.9 (118)
เฉลี่ย	8.48 (66)	47.88 (373)	43.64 (340)	100 (779)

- ตัวเลขนอกวงเล็บแสดงจำนวนร้อยละ

- ตัวเลขในวงเล็บแสดงจำนวนเต็ม

degree of freedom = 10

observed chi - square = 18.652

expected chi - square ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 = 18.307

cc. = 0.1529

ส่วนตารางที่ 4 ซึ่งได้จำแนกระดับความสนใจทางการเมืองตามระดับชั้นเรียนพบว่า นักเรียนในระดับชั้นเรียนต่างกันมีความสนใจทางการเมืองในระดับต่างกันด้วย โดยมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ค่าไค-สแควร์ที่ได้รับสูงกว่าค่าไค-สแควร์จากตารางที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 แสดงว่า มีความสัมพันธ์กันระหว่างระดับการศึกษากับความสนใจทางการเมือง

ตารางที่ 5

ระดับความสนใจทางการเมืองจำแนกตามผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ผลสัมฤทธิ์การเรียน	ระดับความสนใจทางการเมือง			รวม
	สูง	กลาง	ต่ำ	
สูง	7.11 (17)	49.80 (119)	43.09 (103)	100 (239)
กลาง	6.74 (19)	48.58 (137)	44.68 (126)	100 (282)
ต่ำ	11.63 (30)	45.35 (117)	43.02 (111)	100 (258)
เฉลี่ย	8.48 (66)	47.88 (373)	43.64 (340)	100 (779)

- ตัวเลขนอกวงเล็บแสดงจำนวนร้อยละ

- ตัวเลขในวงเล็บแสดงจำนวนเต็ม

degree of freedom = 4

observed chi-square = 5.22

expected chi-square ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 = 9.49

cc. = 0.0815

จากตารางที่ 5 ได้พิจารณาถึงระดับความสนใจทางการเมืองโดยจำแนกตามผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน พบว่าไม่มีความแตกต่างกันในระดับความสนใจทางการเมืองของนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกัน โดยมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 แสดงว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่มีความสัมพันธ์กับระดับความสนใจทางการเมือง

ตารางที่ 6

ระดับความสนใจทางการเมืองจำแนกตามฐานะทางเศรษฐกิจสังคมของครอบครัว

ฐานะ	ระดับความสนใจทางการเมือง			รวม
	สูง	กลาง	ต่ำ	
สูง	12.02	39.90	48.08	100
	(25)	(83)	(100)	(208)
กลาง	7.20	50.14	42.66	100
	(26)	(181)	(154)	(361)
ต่ำ	7.14	51.90	40.96	100
	(15)	(109)	(86)	(210)
เฉลี่ย	8.48	47.88	43.64	100
	(66)	(373)	(340)	(779)

- ตัวเลขนอกวงเล็บแสดงจำนวนร้อยละ

- ตัวเลขในวงเล็บแสดงจำนวนเต็ม

degree of freedom = 4

observed chi-square = 9.43

expected chi-square ที่ระดับความมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 = 9.49

cc. = 0.1093

จากการพิจารณาตารางที่ 6 พบว่า ระดับความสนใจทางการเมืองไม่มีความสัมพันธ์กับฐานะทางเศรษฐกิจสังคมของครอบครัว นักเรียนที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสังคมต่างกันมีระดับความสนใจทางการเมืองที่ไม่แตกต่างกัน โดยมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

ความรู้ทางการเมือง

ความสนใจทางการเมืองอาจมองได้ในแง่ของความรู้ของบุคคลเกี่ยวกับการเมืองของประเทศทั้งในอดีตและปัจจุบัน กล่าวคือ บุคคลที่มีความสนใจทางการเมืองมักจะเป็นผู้ที่แสวงหาความรู้และติดตามความเป็นไปของกิจการต่าง ๆ ของรัฐบาล และเรื่องราวเกี่ยวกับการเมืองการปกครอง

ในการวิจัยนี้ได้พิจารณาถึงระดับความรู้ทางการเมืองของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร โดยสร้างแบบทดสอบ ความรู้ทางการเมืองเป็นคำถามแบบเลือกตอบ 14 คำถาม ประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับความรู้ในกระบวนการทางการเมืองในระบบการเมืองไทย เช่น นายกรัฐมนตรีต้องเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือไม่ ผู้ที่จะสมัครเข้ารับการเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต้องมีอายุเท่าใด ผู้ว่าการกรุงเทพมหานครมาจากการเลือกตั้งหรือแต่งตั้ง คำถามเกี่ยวกับเหตุการณ์ทางการเมืองที่สำคัญ ๆ เช่น การเลือกตั้ง การปฏิวัติรัฐประหาร คำถามในลักษณะให้ระบุชื่อบุคคลสำคัญ ๆ ในวงการเมือง เช่น รัฐมนตรีกระทรวงสำคัญ ๆ หัวหน้าพรรคการเมือง หัวหน้าคณะผู้ทำการเปลี่ยนแปลงการปกครอง 2475 เป็นต้น

ตารางที่ 7
ระดับความรู้ทางการเมือง จำแนกตามระดับชั้นเรียน

ชั้นเรียน	ระดับความรู้ทางการเมือง			รวม
	สูง	กลาง	ต่ำ	
ม.1	17.8 (24)	37.0 (50)	45.2 (61)	100 (135)
ม.2	22.8 (28)	49.6 (61)	27.6 (34)	100 (123)
ม.3	28.7 (25)	55.2 (48)	16.1 (14)	100 (87)
ม.ศ.3	37.4 (80)	46.3 (99)	16.4 (35)	100 (214)
ม.ศ.4	42.2 (43)	49.0 (50)	8.8 (9)	100 (102)
ม.ศ.5	61.9 (73)	29.7 (35)	8.5 (10)	100 (118)
เฉลี่ย	35.0 (273)	44.0 (343)	20.5 (163)	100 (779)

- ตัวเลขนอกวงเล็บแสดงจำนวนร้อยละ

- ตัวเลขในวงเล็บแสดงจำนวนเต็ม

degree of freedom = 10

observed chi-square = 114.57

expected chi-square ที่ระดับความมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 = 18.307

cc. = 0.3581

เมื่อเก็บรวบรวมข้อมูลได้แล้ว จึงนำมาตรวจให้คะแนนและแยกกลุ่มคะแนน เป็นกลุ่มที่มีระดับความรู้ทางการเมืองสูง ปานกลาง และต่ำ จากข้อมูลที่ได้มาตามตาราง ที่ 7 พบว่า นักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครส่วนใหญ่ คือ ร้อยละ 44.0 มีระดับความรู้ทางการเมืองปานกลาง ร้อยละ 35.0 มีระดับความรู้ทางการเมืองสูง ส่วนกลุ่มที่มีความรู้ทางการเมืองในระดับต่ำมีจำนวนร้อยละ 20.9

ตัวแปรที่พบว่ามีความสัมพันธ์กับระดับความรู้ทางการเมือง คือ ระดับชั้นเรียน ของนักเรียน โดยทำการทดสอบด้วย ไค-สแควร์ ที่ระดับนัยยะสำคัญทางสถิติ 0.05 นักเรียนในระดับชั้นเรียนสูงที่มีความรู้ทางการเมืองในระดับสูงมีจำนวนมากกว่านักเรียน ในระดับชั้นที่ต่ำกว่าที่มีระดับความรู้ทางการเมืองสูง

การที่ระดับความรู้ทางการเมืองของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาในเขต กรุงเทพมหานครโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางนั้น น่าจะเป็นเพราะ เยาวชนกลุ่มนี้อยู่ในเขต กรุงเทพมหานคร ซึ่งใกล้ชิดกับแหล่งข้อมูลข่าวสารทางการเมืองต่าง ๆ เช่น สื่อมวลชน หน่วยงานรัฐบาล ฯลฯ ตลอดจนความรู้ทางการเมืองก็ยังคงเป็นส่วนหนึ่งของความรู้ตาม หลักสูตรการเรียนการสอนในโรงเรียน แต่เนื่องจากการที่นักเรียนเหล่านี้มีความสนใจ ทางการเมืองในระดับที่ไม่สูงนัก ทำให้ระดับความรู้ทางการเมืองโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับ ปานกลางเท่านั้น

นักเรียนในระดับชั้นที่สูงขึ้นจะมีโอกาสได้รับความรู้ทางการเมืองจากการเรียน การสอนโดยตรงในโรงเรียนมากขึ้น และจะมีความสามารถสูงขึ้นในด้านการรับรู้และ ทำความเข้าใจต่อข้อมูลข่าวสารทางการเมือง ซึ่งเป็นเรื่องที่ซับซ้อนและเข้าใจได้ยาก ทำให้นักเรียนในระดับชั้นเรียนที่สูงกว่ามีแนวโน้มที่จะมีความรู้ทางการเมืองสูงกว่านักเรียน ในระดับชั้นเรียนที่ต่ำกว่า

การเปิดรับข่าวสารทางการเมืองทางสื่อมวลชน

เราอาจพิจารณาความสนใจทางการเมืองของบุคคลได้ในรูปของการติดตามข่าวสารที่เกี่ยวกับกิจการทางการเมือง กิจการของรัฐบาลและข้าราชการจากสื่อมวลชนของทางต่าง ๆ ปัจจุบันนี้ประเทศไทยได้มีการใช้ระบบการสื่อสารมวลชนอย่างกว้างขวาง มีการใช้สื่อหลายประเภท เช่น หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ เพื่อเป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารระหว่างรัฐกับประชาชน และระหว่างประชาชนด้วยกันเอง ในการศึกษานี้ได้ให้ความสนใจกับการเปิดรับข่าวสารการเมืองทางหนังสือพิมพ์ วิทยุ และโทรทัศน์ ซึ่งเป็นสื่อมวลชนที่สามารถเข้าถึงเยาวชนส่วนใหญ่ได้

ในแบบสอบถาม ได้ตั้งคำถามว่า ผู้ตอบมีการเปิดรับสื่อมวลชนทั้งสามประเภทบ่อยครั้งเพียงใด โดยมีคำตอบให้เลือก 4 ระดับ คือ เป็นประจำ บ่อยครั้ง นาน ๆ ครั้ง และไม่เคยเลย และมีคำถามต่อไปว่า ในการเปิดรับสื่อมวลชนนั้น ผู้ตอบให้ความสนใจต่อรายการหรือคอลัมน์ประเภทใดสูงสุด โดยให้จัดลำดับก่อนหลัง ในการวิเคราะห์จะสามารถแยกกลุ่มประเภทรายการหรือคอลัมน์ต่าง ๆ ได้เป็น 2 กลุ่ม คือ เป็นสาร (message) ที่เกี่ยวกับการเมืองการปกครอง ตลอดจนเศรษฐกิจสังคมของประเทศ กับสารอื่น ๆ

สำหรับสื่อประเภทหนังสือพิมพ์และวารสาร ผู้วิจัยได้จัดข่าวอาชญากรรม ข่าวกีฬา ข่าวสังคม ข่าวบันเทิง เป็นสารอื่น ๆ และข่าวการเมืองเศรษฐกิจ ข้าราชการ และข่าวต่างประเทศเป็นสารที่เกี่ยวกับการเมืองการปกครอง ในด้านรายการวิทยุ รายการเพลง และรายการบันเทิงจัดอยู่ในประเทศสารอื่น ๆ ส่วนสารที่เกี่ยวกับการเมืองการปกครอง ได้แก่ รายการถ่ายทอดข่าว ข้าราชการ บทวิเคราะห์ข่าว รวมทั้งรายการอ่านข่าวจากหนังสือพิมพ์ และสำหรับรายการโทรทัศน์ รายการภาพยนตร์ รายการบันเทิง รายการเพลง รายการสารคดี จัดเป็นสารอื่น ๆ ส่วนรายการข่าว รายการวิเคราะห์ข่าว รายการสนทนา สัมภาษณ์ในปัญหาเศรษฐกิจการเมืองต่าง ๆ จัดเป็นสารที่เกี่ยวกับการเมือง

ตารางที่ 8

การเปิดรับสื่อมวลชน : หนังสือพิมพ์ วิทยุ และโทรทัศน์
ประเภทของสื่อและสาร

ความถี่ในการ เปิดรับ	หนังสือพิมพ์			วิทยุ			โทรทัศน์		
	การเมือง	อื่น ๆ	รวม	การเมือง	อื่น ๆ	รวม	การเมือง	อื่น ๆ	รวม
เป็นประจำ	16.8 (130)	32.5 (251)	49.3 (381)	10.6 (82)	51.9 (402)	62.5 (484)	24.1 (182)	55.8 (429)	79.9 (611)
บ่อยครั้ง	8.6 (67)	20.8 (161)	29.4 (228)	4.3 (33)	13.3 (103)	17.6 (136)	2.0 (15)	7.1 (53)	9.1 (68)
นาน ๆ ครั้ง	5.0 (39)	15.5 (120)	20.5 (159)	3.6 (28)	15.5 (120)	19.1 (148)	3.1 (23)	6.0 (45)	9.1 (68)
รวม	30.5 (236)	68.7 (532)	99.2 (768)	17.5 (143)	80.7 (625)	99.2 (768)	29.2 (220)	68.9 (527)	98.1 (747)
ไม่เคยเลย		0.8 (6)			0.8 (6)			0.9 (7)	

- ตัวเลขนอกวงเล็บแสดงจำนวนร้อยละ
- ตัวเลขในวงเล็บแสดงจำนวนเต็ม

จากตารางที่ 8 แสดงว่า นักเรียนในระดับมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร
ที่เปิดรับสารเป็นประจำโดยทางโทรทัศน์มีจำนวนมากที่สุดในบรรดาช่องทางการสื่อสารทั้งสาม
อันได้แก่ หนังสือพิมพ์ วิทยุ และโทรทัศน์ คือ คิดเป็นร้อยละ 79.9 ของกลุ่มตัวอย่าง
รองลงมาคือทางวิทยุ คิดเป็นร้อยละ 62.5 และทางหนังสือพิมพ์ร้อยละ 49.3 นอกจากนี้
กลุ่มตัวอย่างอีกจำนวนมากพอสมควรระบุว่าเปิดรับสื่อมวลชนต่าง ๆ ในความถี่บ่อยครั้ง
ดังนั้นอาจกล่าวได้ว่า นักเรียนในระดับมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครส่วนใหญ่มีการ
เปิดรับสื่อมวลชนต่าง ๆ อยู่ในระดับความถี่ค่อนข้างสูงและสม่ำเสมอพอสมควร

แต่อย่างไรก็ตาม ผู้ที่ตอบว่าเปิดรับข่าวสารที่เป็นข่าวการเมือง ข่าวดาราการเมือง
หรือรายการที่เกี่ยวข้องมีอยู่ไม่มากนัก มีผู้ระบุว่าติดตามรายการโทรทัศน์ประเภทรายการข่าว
และรายการสนทนาสัมภาษณ์ปัญหาเศรษฐกิจสังคมเป็นรายการแรกอยู่ร้อยละ 46.1 ส่วนผู้ที่
ติดตามข่าวสารการเมือง ข่าวดาราการเมือง ข่าวเศรษฐกิจและข่าวต่างประเทศในหนังสือพิมพ์
เป็นคอสมันแรกมีอยู่ร้อยละ 30.5 และรายการที่เกี่ยวข้องกับการเมืองในวิทยุ มีผู้สนใจติดตาม
น้อยที่สุดในสื่อมวลชนทั้งสามประเภท คือ เพียงร้อยละ 18.5 เท่านั้น

ดังนั้น ถ้าจะสรุปเกี่ยวกับความสนใจทางการเมืองของเยาวชน โดยพิจารณาจาก
การเปิดรับข่าวสารการเมืองทางสื่อมวลชน อาจกล่าวได้ว่า นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา
ในเขตกรุงเทพมหานครมีความสนใจทางการเมืองอยู่ในระดับปานกลางค่อนข้างต่ำ

ตามแนวความคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ทางการเมืองนั้น สื่อมวลชนประเภทต่าง ๆ
ทั้งหนังสือพิมพ์ วิทยุ และโทรทัศน์ สามารถมีบทบาทสำคัญในการส่งผ่านสารประเภทต่าง ๆ
ที่เกี่ยวข้องกับการเมืองในแง่มุมต่าง ๆ ได้อย่างมาก ยิ่งในรัฐที่มีความก้าวหน้าทางค่านิยมวิชาการ
ในการใช้สื่อมวลชนให้มีประสิทธิภาพอย่างกว้างขวาง จริงอยู่ที่ว่า ประเทศไทยยังมิได้พัฒนา

ไปถึงขั้นที่เป็นสังคมที่มีความเป็นสมัยใหม่ มีความก้าวหน้าทางวิทยาการเต็มที่ ยังขาดทักษะ
 ในด้านเทคนิคเกี่ยวกับการใช้สื่อมวลชนอย่างมีประสิทธิภาพ ประชาชนส่วนใหญ่มีอัตรา
 การรู้หนังสือในระดั้มต่ำ ฐานะทางเศรษฐกิจยังไม่เอื้ออำนวยต่อการมีเครื่องรับวิทยุและ
 โทรทัศน์อย่างทั่วถึง แต่สำหรับในกลุ่มประชากรที่ทำการศึกษาวิจัยนี้ เป็นกลุ่มนักเรียน
 ซึ่งมีความสามารถในการอ่านออกเขียนได้ในระดับสูง และมีถิ่นที่อยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร
 ซึ่งสื่อมวลชนได้มีการพัฒนาถึงระดับที่ทัดเทียมกับประเทศที่มีความเป็นสมัยใหม่อื่น ๆ
 สื่อมวลชนน่าจะมีความหมายต่อกลุ่มประชากรนี้มากกว่าที่เป็นอยู่ ในการให้การเรียนรู้ทางการเมือง
 อย่างน้อยในด้านการเผยแพร่ กระจายข่าวสารทางการเมือง สร้างความรู้และความสนใจ
 ทางการเมือง

แต่เท่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน หนังสือพิมพ์ วิทยุ และโทรทัศน์ในประเทศไทย
 ยังไม่ได้ให้ความสำคัญกับเนื้อหาที่เป็นการเมือง (political content) เท่าใดนัก
 จะเห็นได้ว่า ในหนังสือพิมพ์ส่วนใหญ่ เนื้อหาที่ลงข่าวการเมือง ข่าวเศรษฐกิจ ข่าวราชการ
 ตลอดจนข่าวต่างประเทศ มีอยู่ไม่มากนัก เมื่อเปรียบเทียบกับข่าวอาชญากรรม ข่าวสังคม
 ข่าวกันเหิง ฯลฯ และหนังสือพิมพ์ก็ยังมีบทบาทไม่มากนักในการเป็นเวทีสำหรับการแสดง
 ความคิดเห็นทางการเมืองของผู้อ่านได้ นอกจากนี้ ยังมีปัญหาเกี่ยวกับคุณภาพและความ
 เชื่อถือได้ของข่าวหนังสือพิมพ์ ตลอดจนรัฐบาลและคณะผู้ปกครองประเทศมักใช้อำนาจควบคุม
 เสรีภาพของหนังสือพิมพ์อย่างค่อนข้างเข้มงวดอีกด้วย เช่น การใช้อำนาจในการสั่งห้าม
 การพิมพ์ การโฆษณา ตามประกาศคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ฉบับที่ 42 เป็นต้น

สำหรับวิทยุและโทรทัศน์ เมื่อเปรียบเทียบเวลาสำหรับรายการประเภทต่าง ๆ
 ที่ออกอากาศในแต่ละวัน จะพบว่า ส่วนใหญ่จะเป็นรายการบันเทิง เช่น รายการภาพยนตร์
 ละคร เพลง ฯลฯ ส่วนรายการข่าว รายการถ่ายทอดข่าว รายการสนทนา สัมภาษณ์ปัญหา
 ทางการเมือง เศรษฐกิจต่าง ๆ จะมีการออกอากาศในช่วงเวลาที่จำกัด ตลอดจนรูปแบบ

การนำเสนอสารทางการเมืองเหล่านี้ก็ไม่น่าสนใจ และมักมีลักษณะเป็นการสื่อสารทางเดียว กล่าวคือ เป็นข่าวจากรัฐบาลและหน่วยราชการเป็นส่วนมาก

เมื่อลักษณะการเผยแพร่ข่าวสารทางสื่อมวลชนในสังคมไทยมีลักษณะที่ไม่เอื้อต่อการเรียนรู้ทางการเมืองและสร้างความสนใจทางการเมืองให้เกิดแก่ผู้รับสารได้ ประกอบกับการที่คนไทยไม่มีความตื่นตัวทางการเมืองเท่าที่ควร ทำให้สื่อมวลชนถูกใจประโยชน์ทางการเมืองได้ในขอบเขตที่จำกัดมาก

การพูดคุยถกเถียงในประเด็นทางการเมือง (political discussion)

การพูดคุยถกเถียงในประเด็นทางการเมือง เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่สามารถแสดงถึงระดับความสนใจทางการเมืองได้ ถ้าจะพิจารณาในแง่ของการสื่อสาร การพูดคุยถกเถียงกับบุคคลต่าง ๆ ในประเด็นทางการเมืองนี้เป็นช่องทางแพร่กระจายของข่าวสารทางการเมือง และสร้างความคิดเห็นและทัศนคติทางการเมืองต่าง ๆ ได้มาก จัดว่าเป็นการสื่อสารทางการเมืองระหว่างบุคคล (interpersonal communication) ซึ่งเป็นการสื่อสารอีกรูปแบบหนึ่ง นอกเหนือจากการเปิดรับสื่อมวลชน (massmedia exposure)

คำถามในแบบสอบถามเกี่ยวกับเรื่องนี้ คือ ท่านเคยพูดคุยหรือถกเถียงกับเพื่อนหรือสมาชิกในครอบครัวเกี่ยวกับปัญหาเศรษฐกิจ การเมือง เช่น ปัญหาน้ำตาล ปัญหาการคอร์รัปชัน การต่ออายุราชการของข้าราชการทหารบก ฯลฯ บ่อยครั้งเพียงใด เกือบทุกวัน สองสามครั้งต่อสัปดาห์ น้อยกว่านั้น หรือ ไม่เคยเลย

ตารางที่ 9

การพุดคุยตกเตียงในประเด็นทางการเมือง จำแนกตามระดับชั้นเรียน

ชั้นเรียน	ความถี่ในการพุดคุย				รวม
	เกือบทุกวัน	2-3 ครั้ง	น้อยกว่า 2-3	ไม่เคยเลย	
ม.1	8.1	17.0	25.9	48.9	100
	(11)	(23)	(35)	(66)	(135)
ม.2	8.9	28.5	32.5	30.1	100
	(11)	(35)	(40)	(37)	(123)
ม.3	4.6	27.6	41.4	26.4	100
	(4)	(24)	(36)	(23)	(87)
ม.ศ.3	6.6	24.4	40.8	28.2	100
	(14)	(52)	(87)	(60)	(213)
ม.ศ.4	11.8	18.6	48.0	21.6	100
	(12)	(19)	(49)	(22)	(102)
ม.ศ.5	8.5	20.5	35.0	35.9	100
	(10)	(24)	(41)	(42)	(117)
เฉลี่ย	8.0	22.8	37.1	32.2	100
	(62)	(177)	(288)	(250)	(77)

- ตัวเลขนอกวงเล็บแสดงจำนวนร้อยละ
- ตัวเลขในวงเล็บแสดงจำนวนเต็ม

จากตารางที่ 9 แสดงว่า นักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร ร้อยละ 32.2 ทอมว่า ไม่เคยได้มีการพุดคุยตกเตียงในประเด็นทางการเมืองเลย ซึ่งเป็นจำนวนที่มากพอสมควร ร้อยละ 37.1 ของกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ที่เคยได้พุดคุยตกเตียงในปัญหาทางเศรษฐกิจการเมือง แก่นาน ๆ ครั้ง ส่วนกลุ่มที่มีการพุดคุยในประเด็นทางการเมืองอย่างสม่ำเสมอหรือบ่อยครั้งนั้น คิดเป็นร้อยละ 8.0 และ 22.8 ตามลำดับ

การที่นักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครโดยทั่วไปยังไม่มีความสนใจ
 ทางการเมืองถึงขนาดที่จะพูดคุยถกเถียงปัญหาเศรษฐกิจการเมืองอย่างสม่ำเสมอ หรือ
 บ่อยครั้งนักนั้น อาจเนื่องจากนักเรียนซึ่งอยู่ในวัยเยาวชนเหล่านี้ไม่สามารถเปิดรับข้อมูล
 ข่าวสารเกี่ยวกับการเมืองอันเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการพูดคุยในประเด็นเหล่านั้นได้มากพอ
 และค่านิยมในสังคมโดยทั่วไปยังคงถือว่า เรื่องของการเมืองการปกครองไม่ใช่เรื่องของเด็ก
 หรือเยาวชน ทำให้ไม่มีการสนับสนุนให้นักเรียนได้พูดคุยในประเด็นทางการเมืองทั้งในครอบครัว
 และในสถาบันการศึกษา

การที่นักเรียนซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวนถึงร้อยละ 32.2 ไม่เคยพูดคุยถกเถียง
 ในประเด็นทางการเมืองกับบุคคลต่าง ๆ เลย เป็นสิ่งที่ควรพิจารณาเนื่องจากการสื่อสาร
 ระหว่างบุคคลเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ทางการเมืองในครอบครัวและในโรงเรียน
 ที่มีความสำคัญ จากข้อมูลในการวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่าในสังคมไทย การสื่อสารระหว่างบุคคล
 ของกลุ่มเยาวชนนั้นมีบทบาทในประเด็นที่เกี่ยวกับการเมืองน้อยมาก นักเรียนระดับมัธยมศึกษา
 จำนวนไม่น้อยที่ไม่เคยมีการสื่อสารทางการเมืองระหว่างบุคคลเลย

การเข้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมการปกครองตนเองในโรงเรียน

แม้ว่าการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการปกครองตนเองซึ่งเป็นกิจกรรมนอกหลักสูตรของโรงเรียน จะมีได้แสดงถึงความสนใจทางการเมืองโดยตรง แต่ในการวิจัยนี้ได้พิจารณาว่า สำหรับเยาวชนที่กำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียน กิจกรรมในลักษณะที่เป็นการปกครองตนเอง เช่น คณะกรรมการนักเรียน สภานักเรียนนั้น มีลักษณะเป็นองค์การที่เกี่ยวข้องกับเยาวชนนั้นโดยตรง คล้ายกับกิจกรรมของท้องถิ่น อัลมอนต์และเวอร์บา ระบุว่า บุคคลที่มีส่วนร่วมหรือมีบทบาทในกิจการส่วนท้องถิ่นมักจะมีส่วนร่วมหรือมีบทบาทในการเมืองระดับชาติมากกว่าบุคคลที่ไม่ค่อยมีส่วนร่วมในกิจการท้องถิ่น และจะเป็นผู้ที่เชื่อมั่นในบทบาทของตนในการเมืองระดับชาติมากกว่าด้วย¹

ในบางประเทศ กิจกรรมนอกหลักสูตรในโรงเรียนหรือสถานบันการศึกษา อาจแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับกิจการของนักเรียนหรือนักศึกษาในสถานบันการศึกษาเท่านั้น เรียกว่า school based activity เช่น กิจกรรมกีฬา กิจกรรมการปกครองตนเอง ส่วนอีกประเภทหนึ่ง เป็นกิจกรรมทางการเมืองโดยตรง ที่มีความสัมพันธ์ทั้งที่เป็นทางการเมืองและไม่เป็นทางการเมืองกับองค์การทางการเมืองต่าง ๆ เช่น พรรคการเมือง กลุ่มอิทธิพลทางการเมือง หน่วยงานของรัฐบาล เป็นต้น

คอว์สันและพรวิวิทท์เห็นว่า กิจกรรมของนักเรียนนั้นเป็นส่วนสำคัญอีกส่วนหนึ่งของกระบวนการให้การเรียนรู้ทางการเมืองโดยสถานบันการศึกษา นอกเหนือจากการเรียนการสอนตามหลักสูตร เนื่องจากเป็นการฝึกฝนนักเรียนเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

¹ Almond and verba, Op.Cit., p. 265.

และสร้างค่านิยมที่สนับสนุนต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง¹

กิจกรรมแต่ละประเภทจะมีอิทธิพลต่อนักเรียนนักศึกษาในต่าง ๆ กัน เช่น กิจกรรมกีฬาจะสอนให้เด็กมีค่านิยมเกี่ยวกับการแข่งขัน ความเป็นนักกีฬาและเคารพในกฎเกณฑ์ (rule of game) กิจกรรมที่มีผลโดยตรงต่อการเรียนรู้ทางการเมือง คือ กิจกรรมประเภท การปกครองตนเอง โดยทั่วไปแล้วกิจกรรมประเภทกรรมการนักเรียนหรือสภานักเรียนนั้นมีขึ้น เพื่อเสนอให้นักเรียนมีค่านิยมที่สนับสนุนต่อการปกครองตนเอง ให้คุ้นเคยกับรูปแบบและ กระบวนการทางการเมืองที่เขาจะได้ออกไป และสำหรับนักเรียนที่เข้ามามีบทบาทเป็นกรรมการ นักเรียนหรือลงมือทำกิจกรรมด้วยตนเองก็จะเป็นการฝึกทักษะและสร้างประสบการณ์ในการ เขาคำร่งตำแหน่งทางการเมือง

จากการวิจัยของเฮเลน ซอนเนนเบิร์ก เลวิส เกี่ยวกับกิจกรรมนักเรียนในสหรัฐ² พบว่า มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกระหว่างระดับของการมีส่วนร่วมในกิจกรรมนักเรียนกับแนวโน้ม ที่จะมีส่วนร่วมทางการเมืองสูง การเห็นคุณค่าของพรรคการเมือง และความคาดหมาย เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในอนาคต

สำหรับในประเทศไทย กิจกรรมนักเรียนจะมีลักษณะเป็น school based activities³ ทั้งสิ้น กิจกรรมประเภทที่มีอยู่ในเกือบทุกโรงเรียนและได้รับการสนับสนุน

---

¹ดูรายละเอียดเรื่องนี้ได้ใน David Ziblatt, "High School Extracurricular Activities and Political Socialization" in The Annals of the American Academy of Political and Social Science Vol. CCCLXI, No 3 (September 1965), p.23.

²Ibid., p.24.

³จากการสอบถามจากอาจารย์ในโรงเรียนต่าง ๆ และจากประสบการณ์ของผู้เขียนเอง

จากฝ่ายบริหารของโรงเรียน มักจะเป็นกิจกรรมเสริมหลักสูตร เช่น การรวมตัวเป็นกลุ่ม
ศึกษาทางวิชาการด้านต่าง ๆ อาทิ ชุมนุมวิทยาศาสตร์ ชุมนุมภาษาไทย ชุมนุมคณิตศาสตร์ ฯลฯ
กิจกรรมกีฬาประเภทต่าง ๆ เป็นต้น ส่วนกิจกรรมนอกหลักสูตรที่สำคัญ คือ การปกครองตนเอง
ของนักเรียน (student government) นั้น เพิ่งมีขึ้นในโรงเรียนต่าง ๆ เมื่อไม่นานมานี้

อย่างไรก็ตาม กิจกรรมการปกครองตนเองของนักเรียนในโรงเรียนนี้มักจะจัดขึ้น
โดยมิได้คำนึงถึงหลักการและแนวความคิดเกี่ยวกับการปกครองตนเองมากนัก ในการดำเนิน
กิจกรรมมักมีการควบคุมจากฝ่ายบริหารของโรงเรียนอย่างเข้มงวด และฝ่ายบริหารของ
โรงเรียนบางแห่งมีทัศนคติที่ไม่สนับสนุนต่อกิจกรรมเหล่านี้ เช่น เห็นว่าการเข้าร่วมกิจกรรม
ของนักเรียนจะทำให้นักเรียนไม่สนใจต่อการเรียน ทำให้นักเรียนไม่เชื่อฟังและเคารพต่อครู
อาจารย์ เป็นต้น

ในการวิจัยนี้ได้สอบถามถึง การเข้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมการปกครองตนเอง
ของนักเรียนในสองลักษณะ คือ การลงสมัครเข้ารับเลือกตั้งเพื่อดำรงตำแหน่งต่าง ๆ
ในคณะกรรมการนักเรียนหรือสภานักเรียน และ การลงคะแนนเสียงในการเลือกตั้ง
คณะกรรมการนักเรียนหรือสภานักเรียน

ตารางที่ 10

การมีส่วนร่วมในกิจกรรมนักเรียน จำแนกตามระดับชั้นเรียน

ชั้นเรียน	ลักษณะและประสิทธิภาพในการมีส่วนร่วมกิจกรรม			
	การลงคะแนนเสียง		การลงสมัครเลือกตั้ง	
	เคย	ไม่เคย	เคย	ไม่เคย
ม.1	64.9 (87)	35.1 (47)	11.9 (16)	88.1 (119)
ม.2	69.1 (85)	30.9 (38)	9.0 (11)	91.0 (111)
ม.3	82.4 (70)	17.6 (15)	5.8 (5)	94.2 (81)
ม.ศ.3	76.2 (160)	23.8 (50)	6.5 (14)	93.5 (200)
ม.ศ.4	90.2 (92)	9.8 (10)	20.6 (21)	79.4 (81)
ม.ศ.5	76.9 (90)	23.1 (27)	18.6 (22)	81.4 (96)
เฉลี่ย	75.7 (584)	24.3 (187)	11.5 (89)	88.5 (688)

- ตัวเลขนอกวงเล็บแสดงจำนวนร้อยละ

- ตัวเลขในวงเล็บแสดงจำนวนเต็ม

จากตารางที่ 10 พบว่า นักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครส่วนใหญ่ คือ ร้อยละ 75.7 เคยไปลงคะแนนเสียงในการเลือกตั้งกรรมการนักเรียนในโรงเรียนของตน และร้อยละ 24.3 ตอบว่า ไม่เคย ซึ่งนักเรียนกลุ่มนี้ส่วนหนึ่งระบุเหตุผลว่า ในโรงเรียนของตน ไม่มีการเลือกตั้งกรรมการนักเรียน

การที่จำนวนผู้ที่เคยเข้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมนักเรียนโดยการลงคะแนนเลือกตั้ง มีจำนวนมากนั้น อาจจะเป็นองมาจาก สภาพการเลือกตั้งในโรงเรียนนั้นมีลักษณะคล้ายกับ เป็นหน้าที่ของนักเรียนมากกว่าการเป็นสิทธิซึ่งผู้มีสิทธิสามารถตัดสินใจเองว่าจะไปใช้สิทธิ นั้นหรือไม่ กล่าวคือ เมื่อจะมีการเลือกตั้งกรรมการนักเรียน จะมีการกำหนดเวลาช่วงหนึ่ง ให้นักเรียนทุกคนไปลงคะแนนเสียง และการลงคะแนนเสียงนั้นก็ทำในห้องเรียนของแต่ละคน โดยมีครูประจำชั้นเป็นผู้ดูแล ทำให้นักเรียนเกือบทุกคนต้องลงคะแนน และนอกจากนี้การลง คะแนนเสียงเลือกตั้งมีลักษณะเป็นการเข้ามีส่วนร่วมแบบวงนอก ซึ่งเมื่อเข้าร่วมไปแล้ว ก็ไม่ได้มีข้อผูกพันโดยตรงกับตนเองต่อไป

ส่วนในด้านการลงสมัครเข้ารับเลือกตั้งเพื่อดำรงตำแหน่งใหม่ในคณะกรรมการ นักเรียนนั้น เป็นการเข้ามีส่วนร่วมในลักษณะที่กระตือรือร้นกว่าการไปลงคะแนนเสียงในการเลือกตั้ง นักเรียนเพียงร้อยละ 11.5 ของกลุ่มตัวอย่างเท่านั้นที่เคยลงสมัครเข้ารับการเลือกตั้ง ส่วนอีกร้อยละ 88.5 ทอบว่าไม่เคยลงสมัคร แสดงว่า ผู้ที่มีความสนใจในกิจกรรมการปกครองตนเองถึงขนาดที่เข้ามีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้นนั้นมีไม่มากนัก อาจเนื่องจากนักเรียนไม่ได้รับการปลูกฝังให้มีความรู้ความเข้าใจในแนวความคิดเกี่ยวกับการปกครองตนเอง จนเห็นคุณค่า และความสำคัญของการเข้ามีส่วนร่วมและมีความเชื่อมั่นว่าตนเองสามารถเข้าส่วนในการปกครองตนเองอย่างเต็มที่ด้วยการเข้าดำรงตำแหน่งในองค์การปกครองตนเองนั้น ๆ ได้ อย่างมีประสิทธิภาพ นักเรียนส่วนใหญ่ยังคงถูกอบรมสั่งสอนให้เห็นว่า นักเรียนควรจะให้ ความสนใจไปยังการเรียนตามหลักสูตรแต่เพียงอย่างเดียว การให้ความสนใจกับกิจกรรมต่าง ๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องกักับเนื้อหาทางค่านวิชาการศึกษาจะทำให้เกิดผลเสียต่อการเรียนของตนได้ ทำให้การเข้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกิจกรรมการปกครองตนเอง ซึ่งไม่ได้ เกี่ยวข้องกับการเรียนตามหลักสูตรโดยตรงของนักเรียนอยู่ในขอบเขตที่จำกัด

การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง

โดยทั่วไป การมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบต่าง ๆ ก็อาจแสดงถึงการมีความสนใจทางการเมืองในระดับต่าง ๆ การมีส่วนร่วมทางการเมืองในบางรูปแบบแสดงถึงความสนใจทางการเมืองในระดับสูง เช่น การช่วยในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง การลงสมัครเข้ารับการเลือกตั้ง การร่วมเดินขบวนเพื่อการสนับสนุนหรือคัดค้านนโยบายต่าง ๆ ฯลฯ แต่เนื่องจากกลุ่มประชากรที่กำลังทำการศึกษาอยู่นี้ยังอยู่ในวัยเด็กและเยาวชน จึงยังไม่มีสิทธิตามกฎหมายที่จะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในบางลักษณะ เช่น การลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร การสมัครเข้าเป็นสมาชิกพรรคการเมือง การสมัครเข้ารับเลือกตั้งเพื่อดำรงตำแหน่งทางการเมือง เป็นต้น และโดยทั่วไปก็สามารถเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองได้ในบางรูปแบบเท่านั้น ดังนั้น ในการศึกษาวิจัยนี้จึงจะได้ศึกษาถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองในลักษณะของการร่วมในการชุมนุมทางการเมือง ฟังการอภิปราย หรือ ชมนิทรรศการทางการเมือง ตลอดจนการฟังการหาเสียงเลือกตั้ง ซึ่งเป็นการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบวงนอก (spectator activity)

ในแบบสอบถาม ได้ตั้งคำถาม 2 คำถาม ในประเด็นที่ว่า ท่านเคยไปฟังการอภิปรายหรือชมนิทรรศการเกี่ยวกับปัญหาการเมือง เศรษฐกิจสังคม หรือการชุมนุมทางการเมืองต่าง ๆ เช่น การอภิปรายที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ นิทรรศการทางการเมือง งานรำลึกวีรชน 14 ตุลา การอภิปรายของนายสมัคร สุนทรเวช ฯลฯ บ้างหรือไม่ และท่านเคยไปฟังการหาเสียงของผู้สมัครเข้ารับการเลือกตั้งบ้างหรือไม่

ตารางที่ 11

การเข้าร่วมในการชุมนุม อภิปราย นิทรรศการทางการเมืองและการหาเสียงเลือกตั้ง

ชั้นเรียน	การชุมนุมอภิปราย		การฟังหาเสียงเลือกตั้ง	
	เคย	ไม่เคย	เคย	ไม่เคย
ม. 1	15.8 (21)	84.2 (112)	44.4 (60)	55.6 (75)
ม. 2	25.2 (31)	75.8 (92)	54.5 (67)	45.5 (56)
ม. 3	21.8 (19)	78.2 (68)	52.9 (46)	47.1 (41)
ม. ศ. 3	31.8 (68)	68.8 (146)	53.7 (115)	46.3 (99)
ม. ศ. 4	31.4 (32)	68.8 (70)	58.8 (60)	41.2 (42)
ม. ศ. 5	34.7 (41)	65.3 (77)	60.7 (71)	39.3 (46)
เฉลี่ย	25.2 (196)	74.8 (581)	53.9 (419)	46.1 (359)

- ตัวเลขนอกวงเล็บแสดงจำนวนร้อยละ

- ตัวเลขในวงเล็บแสดงจำนวนเต็ม

ในส่วนที่เกี่ยวกับการร่วมในการชุมนุมทางการเมือง การอภิปรายและชมนิทรรศการทางการเมืองนั้น นักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครส่วนใหญ่ คือ ร้อยละ 74.8 ทอบว่า ไม่เคยเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในลักษณะนี้เลย และร้อยละ 25.2 ทอบว่า เคยเข้าร่วม และเมื่อพิจารณาจำแนกตามชั้นเรียนพบว่า เด็กในระดับชั้นเรียนที่สูงกว่า จะเข้ามีส่วนร่วมในการชุมนุมทางการเมือง การอภิปรายและนิทรรศการทางการเมืองมากกว่า

ส่วนการฟังการหาเสียงเลือกตั้งนั้น นักเรียนร้อยละ 53.9 ทอบว่า เคยฟังการหาเสียงเลือกตั้ง ส่วนอีกร้อยละ 46.1 ทอบว่า ไม่เคยฟังการหาเสียงเลย และเมื่อเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มในชั้นเรียนต่าง ๆ กัน ก็พบว่า นักเรียนในระดับชั้นที่สูงกว่าเคยฟังการหาเสียงมากกว่านักเรียนในระดับชั้นเรียนที่ต่ำกว่า

จากข้อเท็จจริงในระบบการเมืองไทย องค์การทางการเมืองต่าง ๆ เช่น พรรคการเมือง หรือกลุ่มอิทธิพลต่าง ๆ มักไม่มีบทบาทในการจัดให้มีการชุมนุมทางการเมือง การอภิปรายหรือนิทรรศการทางการเมืองบ่อยครั้งนัก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในช่วงที่ไม่มี การเลือกตั้ง หรือ หากมีการจัดกิจกรรมประเภทนี้ขึ้นก็มักจำกัดขอบเขตอยู่ในกลุ่มสมาชิกพรรค หรือ กลุ่ม หรือบางครั้งก็เป็นการจัดเพื่อหาทุน ทำให้การจัดกิจกรรม อภิปรายที่มีลักษณะ เปิดกว้างต่อบุคคลทั่วไปและการประชาสัมพันธ์ให้ทราบอย่างกว้างขวางมีอยู่น้อยครั้ง จึงมักปรากฏว่า กลุ่มนักศึกษาจะมีบทบาทในค่านี้นี้มากกว่า ยิ่งกว่านั้น ในบางช่วงเวลา คณะผู้ปกครองประเทศมีคำสั่งห้ามไม่ให้มีการชุมนุมทางการเมืองทำให้โอกาสที่ประชาชนทั่วไปจะเข้าร่วมในการชุมนุมประเภทนี้มีอยู่ไม่มากนัก และโอกาสเหล่านี้ก็อาจถูกจำกัดด้วยข้อจำกัดในค่านเวลาและสถานที่อีกด้วย

สำหรับนักเรียนและเยาวชนแล้ว นอกเหนือจากปัญหาในค่านโอกาสตั้งที่ได้กล่าวมาแล้ว ความรู้ความเข้าใจต่อประเด็นต่าง ๆ ของปัญหาการเมืองเศรษฐกิจที่นำมาเสนอในการชุมนุม อภิปรายนั้นก็อยู่ในขอบเขตจำกัด สถานที่จัดการชุมนุมหรือจัดการอภิปรายอาจจะไม่สะดวกที่จะไปเข้าร่วม ตลอดจนเวลาที่เป็นอุปสรรคต่อการเข้าร่วมในกิจกรรมเหล่านี้ เช่น เป็นเวลามีค่านเงินเกินไป และที่สำคัญก็คือ ครอบครัวและสถานศึกษาต่างก็ไม่สนับสนุนให้เด็กนักเรียนของตนมีความสนใจในเรื่องเหล่านี้ด้วย

ส่วนการหาเสียงการเลือกตั้งมีลักษณะที่ต่างออกไป กล่าวคือ เป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อพรรคการเมืองหรือผู้สมัครเข้ารับการเลือกตั้งอย่างมาก ซึ่งจะต้องมีความพยายามในการสร้างความสนใจและความสนับสนุนจากประชาชนให้ได้ ดังนั้นผู้จัดการหาเสียงย่อมพยายาม

จัดการหาเสียงในที่สาธารณะให้ทั่วถึงและบ่อยครั้ง โดยคำนึงถึงความสะดวกของผู้ที่จะไปฟัง การหาเสียงทั้งในค่านสถานที่และเวลา ทำให้เกิดความสะดวกแก่บุคคลทั่วไปรวมทั้งเยาวชน ที่สนใจด้วย โอกาสที่นักเรียนจะได้ฟังการหาเสียงจึงมีอยู่มากกว่าการเข้าร่วมชุมนุมทาง การเมืองในลักษณะอื่น ๆ

ความคาดหมายเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในอนาคต

ถึงแม้ว่านักเรียนที่เป็นกลุ่มประชากรในการวิจัยนี้ยังอยู่ในวัยเยาวชนซึ่งยังไม่สามารถ เข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในทุกลักษณะได้ เนื่องจากยังขาดคุณสมบัติบางประการ เช่น อายุ ทำให้ยังไม่มีสิทธิตามกฎหมายในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ยังไม่ สามารถสมัครเป็นสมาชิกพรรคการเมืองหรือกลุ่มการเมือง ไม่สามารถเข้าดำรงตำแหน่งทาง การเมือง ฯลฯ แต่ความคาดหมายของนักเรียนเหล่านี้เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง ในอนาคตก็สามารถชี้ให้เห็นถึงความสนใจทางการเมืองและแนวโน้มของการเข้าร่วมร่วม ทางการเมืองในอนาคตได้ ในแบบสอบถามได้ตั้งคำถามเกี่ยวกับเรื่องนี้ขึ้น 5 คำถาม คือ

1. ในอนาคตท่านคิดว่า ท่านจะสมัครเป็นสมาชิกพรรคการเมืองพรรคใดพรรคหนึ่ง หรือไม่
2. ในอนาคตเมื่อท่านมีสิทธิในการเลือกตั้ง ท่านจะไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งหรือไม่
3. ในอนาคตถ้าจะมีการเลือกตั้ง ท่านคิดว่า ท่านจะช่วยพรรคการเมืองพรรคใด พรรคหนึ่งหรือผู้สมัครคนใดคนหนึ่งหาเสียงในการเลือกตั้งหรือไม่
4. ในอนาคต ถ้าท่านมีโอกาสที่ท่านจะสามารถสมัครเข้ารับการเลือกตั้งเพื่อดำรง ตำแหน่งทางการเมือง เช่น สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกสภาเทศบาล สมาชิกสภาจังหวัด เทศมนตรี ฯลฯ ท่านจะลงสมัครเข้ารับการเลือกตั้งหรือไม่
5. ถ้ามีผู้ชักชวนให้ท่านเข้าดำรงตำแหน่งทางการเมือง เช่น ที่ปรึกษา รัฐบาล รัฐมนตรี นายกรัฐมนตรี ท่านคิดว่า ท่านจะรับตำแหน่งนั้น ๆ หรือไม่

ต่อคำถามเหล่านี้มีคำตอบให้เลือกตอบ 3 คำตอบ คือ จะทำอย่างแน่นอน
ยังไม่แน่ใจ และจะไม่ทำอย่างแน่นอน

ตารางที่ 12

ความคาดหวังเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ความคาดหวัง	การมีส่วนร่วมทางการเมือง					
	สมาชิกพรรค	ช่วยเหลือเสียง	ลงคะแนน	ลงสมัคร	รับตำแหน่ง	เฉลี่ย
จะทำแน่นอน	3.9 (30)	14.8 (115)	80.5 (625)	14.6 (113)	16.6 (129)	26.1
ยังไม่แน่ใจ	45.5 (354)	57.1 (444)	15.1 (117)	46.7 (363)	53.1 (413)	43.5
ไม่ทำแน่นอน	50.6 (393)	28.1 (218)	4.4 (34)	38.7 (301)	30.3 (236)	30.4
รวม	100 (777)	100 (777)	100 (776)	100 (777)	100 (778)	100

- ตัวเลขนอกวงเล็บแสดงจำนวนร้อยละ

- ตัวเลขในวงเล็บแสดงจำนวนเต็ม

จากตารางที่ 12 แสดงถึงความคาดหวังต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง
ในลักษณะต่าง ๆ พบว่า นักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครที่ตอบว่า
จะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างแน่นอนในลักษณะของการสมัครเป็นสมาชิกพรรคการเมือง
การช่วยเหลือเสียง การลงสมัครรับเลือกตั้ง และการเข้าดำรงตำแหน่งทางการเมืองมีไม่มากนัก
(ร้อยละ 3.9, 14.8, 14.6 และ 16.6 ตามลำดับ) ส่วนในด้านการไปลงคะแนนเสียง
เลือกตั้งนั้น นักเรียนส่วนใหญ่ (ร้อยละ 80.5) ตอบว่า จะไปลงคะแนนเสียงอย่างแน่นอน

นักเรียนส่วนใหญ่ตอบว่าไม่สนใจว่าเขาจะเข้ามีส่วนร่วมในลักษณะของการช่วยเหลือภัย คือ ร้อยละ 57.1 ร้อยละ 46.7 ไม่แน่ใจว่าจะลงสมัครเข้ารับการเลือกตั้งหรือไม่ และร้อยละ 53.1 ตอบว่าไม่แน่ใจว่าจะเข้าดำรงตำแหน่งทางการเมืองหรือไม่ เมื่อมีโอกาสส่วนผู้ที่ตอบว่าไม่แน่ใจในการสมัครเข้าเป็นสมาชิกพรรคการเมืองมีจำนวนร้อยละ 45.5 ซึ่งมากกว่าผู้ที่ตอบว่าจะสมัครอย่างแน่นอน แต่น้อยกว่าผู้ที่ตอบว่าจะไม่สมัครเป็นสมาชิกอย่างแน่นอน สำหรับผู้ที่ไม่แน่ใจว่าจะไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งหรือไม่ มีจำนวนไม่มากนัก คือ ร้อยละ 15.1

สำหรับนักเรียนที่ตอบว่า จะไม่ช่วยในการหาเสียงอย่างแน่นอน ไม่ลงสมัครเข้ารับการเลือกตั้ง และไม่รับตำแหน่งทางการเมืองอย่างแน่นอนมีจำนวนร้อยละ 28.1, 38.7 และ 30.3 ซึ่งน้อยกว่าผู้ที่ตอบว่าไม่แน่ใจ แต่มากกว่าผู้ที่ตอบว่าจะเข้าร่วมอย่างแน่นอน สำหรับในเรื่องการไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งนั้น ผู้ที่ตอบว่าจะไม่ไปลงคะแนนเสียงอย่างแน่นอนมีจำนวนน้อยที่สุด คือ ร้อยละ 4.4 แต่ผู้ที่ตอบว่าจะไม่สมัครเป็นสมาชิกพรรคการเมืองอย่างแน่นอนนั้นมีจำนวนมากถึงร้อยละ 50.6

จากข้อมูลนี้จะเห็นได้ว่า นักเรียนในระดับมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร มีความคาดหวังต่อการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในแต่ละรูปแบบต่างกันไป การไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งเป็นรูปแบบการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองพื้นฐานที่ใช้ในทุกประเทศที่ปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยแบบมีตัวแทน การที่นักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ตอบว่า จะไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งอย่างแน่นอนเมื่อมีอายุครบ ส่วนผู้ที่ยังสงสัยและไม่แน่ใจหรือไม่ไปลงคะแนนอย่างแน่นอนนั้นมีอยู่น้อย อาจเนื่องจากในโรงเรียนได้มีการสอนเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ของพลเมืองอยู่พอสมควร นักเรียนอาจจะเห็นว่าสิทธิในการเลือกตั้งเป็นสิ่งที่เขามีอยู่และสามารถใช้สิทธินั้นโดยไม่ต้องลงทุนลงแรงมากมาย การไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งในเขตกรุงเทพมหานครก็มีความสะดวกอยู่มาก และประการสำคัญอาจจะเป็นเพราะนักเรียนเหล่านี้ยังไม่เคยมีโอกาสใช้สิทธิในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งจึงมีความอยากรู้อยากเห็น ต้องการทดลองทำในสิ่งที่ไม่เคยทำมาก่อนและเมื่อเขาเติบโตขึ้น ก็มีโอกาสในการใช้สิทธิเลือกตั้งหลายครั้ง

แต่ไม่สามารถเห็นถึงการเปลี่ยนแปลงหรือผลกระทบใด ๆ จากการไปใช้สิทธิเลือกตั้งของเขา ก็เป็นไปได้ที่เขาจะหมดความกระตือรือร้นที่จะใช้สิทธินั้นต่อไป ดังที่ปรากฏว่า จำนวนผู้ใช้สิทธิ การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในเขตกรุงเทพมหานครแต่ละครั้งมีจำนวนน้อยมาก

การมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบอื่น ๆ โดยทั่วไปถือว่าเป็นการมีส่วนร่วมทางการเมืองในลักษณะที่กระตือรือร้น (active) กว่า การไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง เช่น การสมัครเป็นสมาชิกพรรคการเมือง การช่วยหาเสียงในการเลือกตั้ง การลงสมัครเข้ารับเลือกตั้ง และการเข้าดำรงตำแหน่งทางการเมือง ในประเทศที่มีระบบพรรคการเมืองที่เข้มแข็งและมีความต่อเนื่องนั้น การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองทั้ง 4 รูปแบบนี้จะเกี่ยวข้องกันทั้งหมด โดยมีพรรคการเมืองเป็นตัวเชื่อม แต่ในกรณีของประเทศไทย ซึ่งระบบพรรคการเมืองไม่เข้มแข็ง ไม่ต่อเนื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองทั้ง 4 รูปแบบจึงอาจต้องพิจารณาแยกกัน

ในส่วนของการช่วยหาเสียง การลงสมัครเข้ารับเลือกตั้ง และการดำรงตำแหน่งทางการเมือง นักเรียนมีความคาดหวังเกี่ยวกับการเข้ามีส่วนร่วมทั้ง 3 รูปแบบนี้ไม่ต่างกันนัก คือ นักเรียนจำนวนมากที่สุดให้คำตอบว่ายังไม่แน่ใจ การตัดสินใจว่าจะเข้ามีส่วนร่วมหรือไม่ น่าจะขึ้นอยู่กับเหตุผลเฉพาะกรณี หรือ เฉพาะบุคคล เช่น การช่วยหาเสียง อาจเป็นไปได้เพราะความรู้จักคุ้นเคยกันเป็นการส่วนตัว มิใช่เพราะเห็นด้วยกับอุดมการณ์ แนวความคิด หรือนโยบาย การลงสมัครเข้ารับเลือกตั้ง เพราะต้องการเข้าบริหารงานตามนโยบายและแนวความคิด ที่ตนเห็นว่าถูกต้อง แต่บางคนก็อาจลงสมัครเพราะต้องการมีชื่อเสียงหรือผลประโยชน์ส่วนตัวก็ได้ ที่น่าสนใจประการหนึ่ง คือ มีผู้ตอบว่าจะเข้าดำรงตำแหน่งทางการเมืองอย่างแน่นอน มากกว่าผู้ที่ตอบว่าจะลงสมัครเข้ารับเลือกตั้งอย่างแน่นอนเล็กน้อย ซึ่งอาจเป็นเพราะจากประสบการณ์ที่ได้เห็นในระบบการเมืองไทย ผู้ที่เข้าดำรงตำแหน่งทางการเมืองโดยไม่ต้องผ่านกระบวนการในการเลือกตั้งนั้นมักจะมีเกียรติและมีความมั่นคงมากกว่าผู้ที่มาโดยการเลือกตั้ง

สิ่งที่น่าสนใจสิ่งหนึ่งที่พบจากการวิจัยนี้ คือ นักเรียนส่วนใหญ่คิดว่าตนจะไม่สมัคร
 เข้าเป็นสมาชิกพรรคการเมืองอย่างแน่นอน คิดเป็นร้อยละ 50.6 แสดงว่านักเรียนไม่ได้
 มีความเชื่อมั่นศรัทธาต่อระบบพรรคการเมือง ไม่เห็นความสำคัญที่พรรคการเมืองมีต่อกระบวนการ
 ทางการเมือง ตลอดจนมีความเข้าใจเกี่ยวกับพรรคการเมืองไม่มากและมีทัศนคติที่ไม่ดีนักต่อ
 พรรคการเมือง ซึ่งทั้งหมดนี้นอกจากจะมีสาเหตุมาจากลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมของคนไทย
 ที่ไม่เชื่ออำนาจต่อการรวมตัวกันด้วยหลักการ ความคิดเห็น และการอบรมสั่งสอนในครอบครัว
 และในโรงเรียน ที่ได้สร้างความรู้ความเข้าใจและทัศนคติในทางที่สนับสนุนต่อพรรคการเมือง
 และการรวมตัวเป็นกลุ่มแล้ว ประสพการณ์ที่นักเรียนได้พบเห็นในระบบการเมืองของไทย
 ก็น่าจะมีส่วนสำคัญด้วย กล่าวคือ ระบบพรรคการเมืองของไทยมีการพัฒนาที่ไม่ต่อเนื่อง
 มักขาดตอนด้วยการปฏิวัติรัฐประหาร ทำให้พรรคการเมืองส่วนใหญ่อยู่ในสภาพที่อ่อนแอ
 ขาดความเป็นสถาบัน ไม่สามารถทำหน้าที่สำคัญ ๆ ให้แก่ระบบการเมืองตามที่ควรจะเป็น
 เช่น การรวบรวมผลประโยชน์และเป็นตัวแทนผลประโยชน์ การสื่อสารทางการเมือง และ
 การสรรหาผู้นำทางการเมือง แต่พรรคการเมืองไทยมีกำเนิดขึ้นมาเพื่อเป็นฐานอำนาจทาง
 การเมืองของนักการเมือง ผู้นำทหาร ผู้นำทางการเมืองบางคนเท่านั้น พรรคการเมืองไทย
 จึงเป็นพรรคที่ให้ความสำคัญกับตัวบุคคลมากกว่าหลักการ อุดมการณ์ หรือนโยบาย อย่างที่ควรจะเป็น

นอกจากนี้ พรรคการเมืองของไทยยังไม่ได้มีการพัฒนาองค์กรหรือโครงสร้างของ
 พรรคถึงขั้นที่จะสามารถขยายฐานของพรรคลงไปถึงระดับประชาชนทั่วไป เช่น การตั้งสาขาพรรค
 ในท้องถิ่นต่าง ๆ การเปิดรับสมาชิกทั่วไปอย่างกว้างขวาง หรือมีการติดต่อกับสมาชิกอย่าง
 สม่ำเสมอ พรรคการเมืองในสายตาของคนไทยรวมทั้งเยาวชนทั่วไปจึงเห็นเพียงสัญลักษณ์
 ของความแตกแยกในสังคม เป็นการรวมกลุ่มของคนจำนวนน้อย เพื่อแก่งแย่งผลประโยชน์และ
 อำนาจทางการเมือง มิใช่เป็นช่องทางของการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่แท้จริง ทำให้เกิดความ
 ไม่เชื่อมั่นศรัทธาต่อการเข้าร่วมพรรคการเมืองและไม่เห็นความสำคัญที่ระบบพรรคการเมือง
 มีต่อกระบวนการทางการเมือง

สรุป

ดังนั้น ในส่วนที่เกี่ยวกับความสนใจทางการเมืองของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานครนี้ อาจสรุปได้ว่า จากผลการวิจัย เป็นการสนับสนุนสมมติฐานที่ 1 ก. และ 3 ก. แต่คัดค้านกับสมมติฐานที่ 2 ก., 4 ก. และ 5 ก. ดังนี้

1. นักเรียนระดับมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครโดยเฉลี่ยมีระดับความสนใจทางการเมืองค่อนข้างต่ำ
2. เพศของนักเรียนไม่มีความสัมพันธ์กับระดับความสนใจทางการเมือง นักเรียนชายและนักเรียนหญิงมีความสนใจทางการเมืองไม่แตกต่างกัน
3. ระดับชั้นเรียนหรืออายุของนักเรียนมีความสัมพันธ์กับระดับความสนใจทางการเมือง ที่ระดับความมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 กล่าวคือ นักเรียนในระดับชั้นเรียนที่สูงกว่า หรือมีอายุมากกว่าจะมีระดับความสนใจทางการเมืองสูงกว่านักเรียนในระดับชั้นเรียนต่ำกว่า หรือมีอายุน้อยกว่า
4. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนไม่มีอิทธิพลต่อระดับความสนใจทางการเมือง นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกันไม่มีระดับความสนใจทางการเมืองต่างกันไปด้วย
5. ฐานะทางเศรษฐกิจสังคมของครอบครัวของนักเรียนไม่มีความสัมพันธ์กับระดับความสนใจทางการเมืองของนักเรียน ไม่มีความแตกต่างในระดับความสนใจทางการเมืองของนักเรียนที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสังคมต่างกัน